neuzen in het rijke verleden van de Pierlepeinboerderij

Provinciale Landbouwkamer
Provincie Oost-Vlaanderen

Colofon

Uitgegeven in opdracht van de Provincie Oost-Vlaanderen en de Provinciale Landbouwkamer voor Oost-Vlaanderen.

BELEIDSVERANTWOORDELIJKE
Alexander Vercamer, gedeputeerde voor Landbouw en Platteland, provinciebestuur Oost-Vlaanderen

SAMENSTELLING
Dienst Landbouw en Platteland, provinciebestuur Oost- Vlaanderen | Provinciale Landbouwkamer voor Oost-Vlaanderen | Centrum voor Agrarische Geschiedenis | Pierlepeinnetwerk

VORMGEVING
Dienst Communicatie, provinciebestuur Oost-Vlaanderen

FOTO'S & AFBEELDINGEN
Dienst Landbouw en Platteland, provinciebestuur Oost-Vlaanderen | Provinciale Landbouwkamer voor Oost-Vlaanderen | Pierlepeinnetwerk | Afbeeldingen uit het boek 'Groente & fruit in aquarel' uitgeverij TIRION, Billy Showel
Foto cover: Shutterstock

FERRARISKAARTEN
Nationaal Geografisch Instituut, kaartnummers 36 (Deurle), 47 (Wetteren), 50 (Grammont) en 57 (Sint-Niklaas)

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Alexander Vercamer, gedeputeerde, p/a Gouvernementstraat 1, 9000 Gent

WETTELIJK DEPOTNUMMER
D/2012/5139/3

Inhoud

3 Voorwoord gedeputeerde
5 Inleiding CAG
6 Het Pierlepeinnetwerk
7 Even rondneuzen
9 Dieper wroeten
56 Bibliografie

Voorwoord
gedeputeerde

De Pierlepeinboerderij vertelt een rijk verleden...

Het Pierlepeinnetwerk, bestaande uit 19 actieve Oost-Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven, zwaait de boerderijpoorten en schuift de serredeuren wagenwijd open voor een origineel boerderijbezoek. Dé mascotte muis Pierlepein dompelt jong & oud onder in de wondere land- en tuinbouwwereld. Een bezoekje aan een Pierlepeinboerderij of -serre staat garant voor een beklijvende belevenis waar heel wat te ontdekken valt: een fijn onthaal, een leerrijke rondleiding, onvergetelijke doe-momenten, een lekker hoevesmullertje, ... Kortom, het leven zoals het is op de hedendaagse boerderij of in de serre!

Uiteraard is elke boerderij uniek door het aanbod, de uitstraling, ... én de ligging. Reden temeer om de koe bij de horens te vatten en over de historische achtergrond van deze plattelandsjuweeltjes meer te weten. Bovendien zijn de agrarische, culturele en sociale geschiedenis van de boerderij of de serre en/of de omgeving van onschatbaar belang. De historiek van de hoeve of de serre vertelt ons immers heel wat over het verleden van het platteland.

Het Centrum voor Agrarische Geschiedenis neusde in vergeten archieven en bundelde de historische achtergrond van de Pierlepeinboerderijen. De teksten worden gekruid met oud kaartmateriaal en foto's die de Pierlepeinboer(inn)en uit de oude doos bij elkaar sprokkelden.

Met deze woordrijke brochure wens ik u alvast een boeiende Oost-Vlaamse reistocht doorheen de tijd! Dat de Pierlepeinboerderij een rijk verleden vertelt, getuigen volgende pagina's ongetwijfeld.

Tot binnenkort op de boerderij?!
www.pierlepein.be

Alexander Vercamer
gedeputeerde voor Landbouw en Platteland, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen

www.beleefdeboerderij.be
www.beleefdeboerderij.be

Inleiding

Centrum voor Agrarische Geschiedenis

Boerderijen zijn stippen in het landschap. Het lijkt alsof ze op een willekeurige plaats werden neergeplant. Niets is echter minder waar.

Wanneer vroeger een hoeve gebouwd werd, keek men eerst naar het landschap. Was er water in de omgeving aanwezig? Kon men beschutting vinden tegen regen en wind? Was de locatie gemakkelijk bereikbaar? Hoe zat het met de vruchtbaarheid van de grond? En waren er in de buurt voldoende bouwmaterialen te vinden? Pas wanneer aan al de nodige voorwaarden was voldaan, had een nieuwe landbouwuitbating een goede overlevingskans.

Nadat men een geschikt stuk land had gekozen, dacht men na over de inplanting van de hoeve in het landschap. Deze lag best in het midden van de landerijen en in de buurt van een bestaande weg. Zo kon de oogst gemakkelijk vervoerd worden. Omdat vruchtbare grond erg kostbaar was, koos men de minst goede grond om er de gebouwen op te zetten.

Om zoveel mogelijk te genieten van de warmte van de zon, werd de voorgevel van de boerderij naar het zuiden gericht. Centrale verwarming bestond immers nog niet en de meeste hoeves werden verwarmd door een open haard. In de koude noordelijke gevel werden zo weinig mogelijk openingen gemaakt, zodat de warmte niet kon ontsnappen.

Het uitzicht van een hoeve was afhankelijk van een aantal factoren: bouwtradities uit de streek, de rijkdom van de eigenaar, het gebruik van de gebouwen (vb. veeteelt of akkerbouw), … In tijden van economische welvaart werden veel nieuwe en grote boerderijen gebouwd. Wanneer de economie echter in het slop zat, versnipperden de gronden en ontstonden er verschillende kleine boerderijtjes.

Grote landbouwbedrijven waren vaak in handen van abdijen, adel en rijke burgerij. Zij bewerkten hun gronden niet zelf, maar verhuurden hun boerderijen aan pachters. Verschillende van deze indrukwekkende hoeves sieren ook vandaag nog het Oost-Vlaamse platteland, zoals de Wambashoeve.

Kee Van den Eynde

Projectmedewerker
Centrum voor Agrarische Geschiedenis

Neuzen in het rijke verleden

van de Pierlepeinboerderij

… bundelt de (historische) achtergrond van actieve land- en tuinbouwbedrijven binnen het Pierlepeinnetwerk. Waar komt hun naam vandaan? Welk verhaal schuilt erachter? Hier vindt u een kort overzicht van de herkomst van de boerderijnamen. Op de volgende pagina's leest u uitvoeriger over hun herkomst.

A la Frontière	Ghoy (Lessen) ! grens met Brakel
Bachten 't Kloosterhof	Bellem (Aalter)
De Kaashoeve	Everbeek (Brakel)
De Valleihoeve	Huise (Zingem)
De Vierhoekhoeve	Gijzenzele (Oosterzele)
Goed ten Broecke	Meigem (Deinze)
Hof ten Henne	Iddergem (Denderleeuw)
Hof ter Zickele	Nazareth
Hoeve 't Alkeveld	Velzeke (Zottegem)
Kruiden Claus	Kruishoutem
Lindenhoeve	Belsele (Sint-Niklaas)
Goderick Meuninck	Nevele
Teerlinckhoeve	Bazel (Kruibeke)
Ter Paddepoele	Maldegem
't Eikenhof	Lokeren
't Kattenheye	Laarne
't Leenhof	Zele
Verhofstede fruitsappen	Eksaarde (Lokeren)
Wambashoeve	Onkerzele (Geraardsbergen)

Even rondneuzen

herkomst van de boerderijnamen

» A LA FRONTIÈRE verwijst naar de ligging. Op de taalgrens tussen het Vlaamse en het Waalse gewest.

» BACHTEN 'T KLOOSTERHOF betekent letterlijk 'achter het kloosterhof'.

» DE KAASHOEVE verwijst naar de hoeve waar kaas geproduceerd wordt.

» DE VALLEIHOEVE duidt op haar ligging; ze bevindt zich in de vallei van de Rooigembeek.

» DE VIERHOEKHOEVE is gelegen in het grensgebied tussen vier gemeenten. De eigenaars verkozen een link naar de 4 levenselementen en naar de basisvorm van het oude grondplan.

» GODERICK MEUNINCK is een verwarmde kamerplantenkwekerij die de naam van de bedrijfsleider draagt.

» GOED TEN BROECKE. Een 'broek' is een stuk land dat gelegen is naast een beek of rivier en dat regelmatig overstroomt. In de winter staat het gedurende lange tijd onder water.

» HOF TEN HENNE. Henne is afgeleid van het Germaanse 'ee', wat waterloop betekent. Het Hof ten Henne was een hoeve die aan een beek gelegen was.

» HOF TER ZICKELE. De naam verwijst naar de eerste eigenaars van het domein in de 12de eeuw, de heren Van der Zickele.

» HOEVE 'T ALKEVELD. Alken verwijzen naar grote keien. Men vond ze op de velden, dichtbij de hoeve. De alken zijn Romeinse overblijfselen.

» KRUIDEN CLAUS verwijst naar de 'wijds uitgezaaide familie Claus' die al generaties lang (kruiden)planten teelt.

» LINDENHOEVE. In het verleden was de oprit van de hoeve beplant met lindebomen. Lindebomen bieden bescherming tegen hevige wind, zijn geliefd bij imkers voor de bloemen en staan symbool voor gastvrijheid.

» TEERLINCKHOEVE is genoemd naar de oude wijk De Teerling. Deze wijk heette zo omdat ze ruwweg een vierkante vorm had (zoals de zijde van een dobbelsteen of teerling).

» TER PADDEPOELE. Waarschijnlijk werd de naam afgeleid van de stichters van de abdij van Zoetendale de adellijke familie van Poele. Het voorzetsel padde zou kunnen verwijzen naar de aanwezigheid van een grote paddenpopulatie.

» 'T EIKENHOF verwijst naar de eik die op de hoek van de straat staat. Ook in de dreef naast de hoeve zijn eiken aangeplant.

» 'T KATTENHEYE. Kat of kade refereert naar een verhoging in aarde of naar een vlechtwerk om aangevoerde aarde op zijn plaats te houden. Hei of heide verwijst naar het onontgonnen karakter van het landschap en naar het feit dat het ontgonnen werd vanuit deze hoeve. De naam verwijst naar een kunstmatige verhoging in het landschap, die oorspronkelijk niet ontgonnen was.

» 'T LEENHOF werd genoemd naar het Leenstraatje, dat grensde aan de gronden van de boerderij.

» VERHOFSTEDE fruitsappen of Het Leen verwijst naar gronden in de omgeving, die in leen gegeven werden door de kasteelheer van Eksaarde.

» WAMBASHOEVE. Er bestaat geen zekerheid over de herkomst van de naam, maar mogelijk is hij afgeleid van het nabijgelegen meers van Wambach. Een meers is een hooiland dat meestal laag gelegen is en dat zich langs een waterloop bevindt.

Dieper wroeten op de Pierlepeinboerderij

bedrijfsreportages

A la Frontière

grens Everbeek (Brakel) met Ghoy

Detail gevel woonhuis.
De initialen van het muuranker verwijzen ongetwijfeld naar de bewoners van het huis die dit muuranker hebben laten maken tijdens de bouw/herstel van de hoeve (LL voor de man; FV voor de vrouw).

Hoeve A la Frontière ontleent haar naam (zoals in het verleden vaak gebeurde) aan haar ligging. De naam werd gegeven in 2002, naar aanleiding van de opening van de nieuwe hoevewinkel. Ze bevindt zich aan de Kloosterstraat te Ghoy, pal op de taalgrens tussen het Vlaamse en het Waalse gewest. De taalgrens werd vastgelegd in de periode 1961- 1963, na een lange taalstrijd. Ten noorden van de taalgrens wordt er Nederlands gesproken en ten zuiden spreekt men Frans. Bij het vastleggen van de taalgrens was het de bedoeling om deze zoveel mogelijk te laten samenvallen met de provinciegrenzen. Om dit te kunnen verwezenlijken, werden een aantal gemeenten van de ene provincie naar de andere verplaatst. Zo verhuisde Everbeek van de provincie Henegouwen naar de provincie Oost- Vlaanderen.[1]

De exacte ouderdom van de hoevegebouwen is niet gekend, maar in de tweede helft van de 18de eeuw stonden er op de site ook al gebouwen. In de onmiddellijke omgeving van deze landbouwuitbating stonden bomen (waarschijnlijk een boomgaard), maar verder werd ze omgeven door akkerland.
In 1830 deden de gebouwen zeker al dienst als hoeve.

1 http://nl.wikipedia.org/wiki/Taalgrens op 06/06/2011.

Het dorp Ghoy is een deelgemeente van Lessines (Lessen), een stad in Henegouwen. Ghoy werd voor het eerst vermeld in 1134. De oorsprong van Ghoy is in nevelen gehuld, die pas beginnen op te trekken vanaf het midden van de 14de eeuw. Ghoy werd toen een onderdeel van Edingen (Enghien), wat zo bleef tot aan het einde van de 18de eeuw. Door zijn grenspositie was Ghoy tot aan het midden van de 18de eeuw regelmatig het toneel van oorlogsgeweld. Het dorp werd in 1452 volledig verwoest door plunderende Vlaamse soldaten.[2]

Tot in de 19de eeuw bestond 95% van het grondgebied uit landbouwgronden. Tot vandaag heeft Ghoy zijn zeer landelijke karakter weten te behouden.[3] Verspreid in het landschap liggen hoeves en kapelletjes, boomgaarden en akkerland. Deze uithoek van de Vlaamse Ardennen is bekend voor zijn open en golvende landschap, met weidse vergezichten en sfeervolle oude dorpjes. De Vlaamse Ardennen hebben echter niets te maken met de Ardennen, maar hebben enkel deze naam gekregen vanwege de heuvelachtige omgeving.[4]

Familie Lion baat er een gemengd familiebedrijf uit met weiland, akkerland en 200 runderen van het Belgisch witblauw ras. Verder zijn er ook nog brasvarkens, konijnen en vleeskippen. Het vlees wordt door vader marc en dochter Veerle verwerkt tot ambachtelijke charcuterie, schotels en klaargemaakte gerechten. Al dit lekkers wordt verkocht in de hoeveslagerij.

Luchtfoto hoeve.
Straat = grens Waals en Vlaamse gewest (= taalgrens)

Kakelende kippen scharrelen zorgeloos op het neerhof.

2 Delmelle Joseph, *Lessines et sa région.*, Mons, 1966, p. 39
3 http://www.lessines.be/lessines/index.php?option=com_content&view=article&id=108&Itemid=112
4 http://nl.wikipedia.org/wiki/Vlaamse_Ardennen

Bachten 't Kloosterhof

Bellem – Aalter

De hoeve Bachten 't Kloosterhof ligt in Bellem, een deelgemeente van Aalter. Dit gebied is erg schaars bebouwd. De naam Bellem zou verwijzen naar een 'woeste, onbebouwde plaats'. De parochie werd gesticht omstreeks 1240, maar het stille startschot voor de langzame ontwikkeling van de streek werd pas gegeven door het graven van het kanaal Gent- Brugge in de eerste helft van de 17de eeuw. Dit kanaal diende als verdediging tegen de Hollandse troepen, maar was ook voor de economie erg belangrijk.[1] Tot aan het begin van de 19de eeuw gaf het landschap echter een verlaten en woeste indruk. Gebouwen waren er amper.[2]

In de balk van de vroegere paardenstal is de naam van de paardenknecht gekerfd.

1 http://nl.wikipedia.org/wiki/Kanaal_Gent-Brugge op 25/05/2011.

2 Broeckaert Jan, De Potter Frans, *Geschiedenis van de gemeenten der Provincie Oost- Vlaanderen. Arrondissement Gent. Eerste deel: Aalter, Afsnee, Asper, Astene, Baaigem, Bachte- Maria- Leerne, Balegem, Bellem, Bottelare, St- Denijs- Westrem, Destelbergen, Desteldonck.*, Gent, 1864- 1870, p. 3 (hoofdstuk Bellem).

Sanitair uit vervlogen tijden.

De hartjesvorm in de toiletdeur bestaat al heel lang. Het is een fenomeen van de 19de eeuw. Deze uitsnijding diende in de eerste plaatst als verluchting en verlichting. Tevens was het een sierelement waarbij de hartjesvorm gemakkelijk uit te snijden was. Vroeger had men geen licht in het toilet. De vormuitsparing is op ooghoogte. Zo kon men kijken of het toilet in gebruik was (deuren hadden toen geen slot). Een zakdoek door de opening hangen, was een manier om duidelijk te maken dat het in gebruik was.

Vroeger kwamen ook andere uitsnijvormen in toiletopeningen voor zoals ruiten, klaveren of schoppen uit het kaarspel. Maar de hartjesvorm was de meest populaire. Uiteraard had het hartje ook een symbolische betekenis: de vorm stelde mogelijks de billen van de man en de vrouw voor. In de 18de eeuw gebruikte men kaarten om de toiletten voor de mannen (heer) en die voor de vrouwen (dame) aan te duiden.

De huidige Zwagershullestraat bestond ook al op de kaart van Ferraris (1771-1778), zonder de aftakking ten westen van de hoeve. Dit was in de 18de en de 19de eeuw één van de dichtst bebouwde woonkernen ten noorden van de Vaart.[3] Op de locatie van de huidige hoeve bevonden zich toen ook al gebouwen die aan het uiteinde van de straat lagen. Het bouwvolume aan de straatzijde liep hier evenwijdig mee. De twee achterliggende bouwvolumes stonden loodrecht op de straat. Mogelijk is het huidige woonhuis een overblijfsel uit deze periode. Dit zou kunnen overeenstemmen met een balk in de woonkamer, die het jaartal 1737 draagt. Ook zijn de eigenaars in het bezit van een bord dat hetzelfde jaartal draagt. Een brand in 1983 bracht echter zware schade toe aan het woonhuis.

De oude broodbakoven is nog aanwezig. Vroeger werden hier wekelijks 12 broden gebakken. Ook de ovengebakken ham smaakte er overheerlijk!

Sinds 1860 is de hoeve in het bezit van dezelfde familie en sinds 1996 baten Lieve en Guy er een landbouwbedrijf uit met melkvee, aardappelen, groenten en aarbeien.

3 http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/6502 op 26/05/2011.

De Kaashoeve

Everbeek – Brakel

De Kaashoeve is gelegen aan de Stechelmandries in Brakel. Het is opvallend dat deze landbouwuitbating de enige is die in het midden van een groot weidencomplex ligt. De naam van de straat biedt een mogelijke aanwijzing. Een dries verwijst naar een oude nederzettingsvorm, die meestal teruggaat tot de middeleeuwen. Bij dit type van nederzetting stonden de huizen rond een centraal binnenplein. Soms had het binnenplein een driehoekige vorm, en soms was het eerder langwerpig. Op dit plein werd het vee geweid en mocht men gewassen planten. Het was echter verboden om er te bouwen[1], waardoor veel driesen tot vandaag onbebouwd zijn gebleven.

De koeien van de Kaashoeve zijn geluksvogels! Prachtig zicht op het kerkje van Parike.

Ook de locatie van de Kaashoeve was zeker tot in de tweede helft van de 18de eeuw onbebouwd.

Hoewel de Kaashoeve bij de gemeente Everbeek hoort, ligt ze veel dichter bij Parike, een andere deelgemeente van Brakel. Parike werd voor het eerst vermeld in 866. De naam zou afkomstig zijn van 'Parnankom', wat verwijst naar een ruimte die door sparren of balken afgesloten werd. De oorsprong van de naam zou nog veel verder teruggaan in de tijd. Vandaag is het een klein dorp, waarvan de kern zich rond de kerk situeert. Het landelijke karakter van de omgeving is enigszins gewijzigd door een toename van het aantal alleenstaande woningen langs de verbindingswegen.[2]

Parike en Everbeek vormen vanuit geologisch standpunt een geheel. Everbeek ligt in het uiterste zuiden van de Vlaamse Ardennen, tegen de grens met de provincie

1 http://nl.wikipedia.org/wiki/Dries_(plein) op 06/06/2011.
2 http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/21597 op 08/06/2011.

Voorgevel woonhuis.

Henegouwen. De streek is bekend om haar sfeervolle heuvelland. Everbeek is in hoofdzaak een landbouwgebied, het is gelegen in één van de meest geïsoleerde hoekjes van Oost- Vlaanderen. Je kunt er nog genieten van de stilte van de natuur en van de sfeer van uitgestrekte landschappen, hier en daar opgeluisterd met schilderachtige kapelletjes.[3]

Middenin dit natuurschoon bevindt zich de Kaashoeve, waar vader Luc en zoon Karel een gespecialiseerd melkveebedrijf uitbaten. Zij maken er een tiental verschillende soorten kaas, die samen met andere zuivel- en ambachtelijke producten verkocht worden in de hoevewinkel.

Ambachtelijke kaasbollen uit de hand van Karel en Luc.

3 http://www.brakel.be/site/701/default.aspx op 08/06/2011.

De Valleihoeve

Huise – Zingem

De Valleihoeve kreeg haar naam in 1999 van de huidige eigenaars. Ze zijn hierbij trouw gebleven aan één van de oudste en meest voorkomende gewoontes in verband met de naamgeving van dorpen, straten, hoeves,… De naam vertelt namelijk iets meer over de locatie en omgeving van het gebouw. De valleihoeve is gelegen in de vallei van de Rooigembeek. Op de kaart van Ferraris (1771-1778) is de loop van de beek heel duidelijk te volgen. Aan haar oevers bevonden zich vooral natte weilanden.

Zicht vanuit de smulschuur naar het woonhuis.

Op het erf van de Valleihoeve staan meerdere gebouwen, die uit verschillende periodes dateren. De voorgevel van het woonhuis is zuidgericht. Zo konden de bewoners zoveel mogelijk warmte van de zon opnemen in hun woning. De koude noordelijke gevel had weinig openingen zodat de koude langs daar niet kon binnendringen. Aan deze zijde van het gebouw werden ook de zaken bewaard die niet mochten bederven (vb. kaas en boter). De hoeve zou dateren uit de 18de eeuw, maar is mogelijk ouder.[1]

1 Bogaert Chris, Lanclus Kathleen, *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie Oost- Vlaanderen. Gemeenten: Brakel, Horebeke, Kruishoutem, Lierde, Zingem en Zwalm. Deel 15N4 (onuitgegeven werkdocumenten).*, s.l., s.d.

Loodrecht op het woonhuis staan een dwarsschuur en stallen. In de schuur werd vroeger de oogst bewaard en werd het graan gedorst. De stallen waren de standplaats van het vee. Ze werden er gestald, ze kregen er voedsel en werden er gemolken. De mest die er verzameld werd, werd later op de mestvaalt gestapeld en dan uiteindelijk op de akkers verspreid. Aan de zuidelijke zijde van het erf bevindt zich
het wagenhuis uit de 19de eeuw. Hierin werden de landbouwwerktuigen en het wagenpark ondergebracht[2], nu omgebouwd tot de smulschuur.

Verspreid op het erf staan ook nog verschillende bedrijfsgebouwen. Annick en Herman verkopen in de Valleihoeve verse hoeveproducten, sappige aardbeien en heerlijke hoeve- ijs.

De aardbei, koningin van de zomervruchten.

Oud wagenhuis verbouwd tot smulschuur.

2 Laenen Marc, *Inleiding tot landelijke architectuur in Vlaanderen.*, s.l., 2007, p. 2 - 4.

De Vierhoekhoeve

Gijzenzele – Oosterzele

De Vierhoekhoeve draagt haar naam sinds 1991. Ze ligt immers in het grensgebied tussen vier gemeentes (Gijzenzele, Gontrode, Landskouter en Melle). Bovendien was de familie De Sutter getroffen door de symboliek van de vier levenselementen (aarde, zon, wind en water). Onbewust hebben ze met deze naam echter ook een bijzondere band met het verleden gecreëerd.

De hoeve is al sinds 1921 in het bezit van dezelfde familie. Oorspronkelijk omvatte hun eigendom enkel de hoeve aan de westelijke zijde van de Brielstraat. Pas in 1990 kochten ze ook de hoeve op het eilandje tussen de Brielstraat en de Potaardestraat, en maakten er één landbouwbedrijf van. De oude hoeve heeft echter een lange voorgeschiedenis. Het dorp Gijzenzele was één van de oudste bezittingen van de St-Baafsabdij van Gent. Waarschijnlijk kreeg de abdij deze nederzetting al in de 7de eeuw in haar bezit. Het dorp en de omliggende gronden waren toen nog grotendeels bebost.[1]

Restanten van deze bossen domineerden ook nog in de tweede helft van de 18de eeuw het landschap in de buurt van Gijzenzele en Landskouter. De oude hoeve ten westen van de Brielstraat bestond toen uit vier afzonderlijke gebouwen die

De grote bruine potten zijn pekelpotten. Vroeger kon men hierin gezouten voedsel lang bewaren. Er bestond immers nog geen diepvriezer. Een boerderij beschikte ook niet over een ijskelder zoals dit bij kastelen wel het geval kon zijn.

Foto's uit de oude doos.

1 http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/21367 op 27/05/2011.

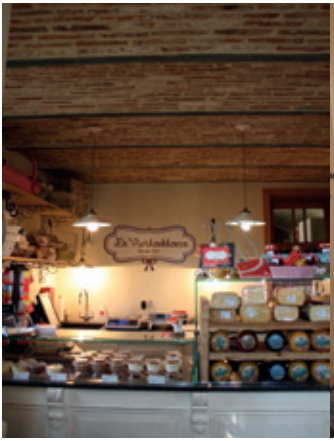

Plafond hoevewinkel Bella Boe
Het nieuwe plafond werd gebouwd naar aloude traditie: een bakstenen booggewelf met ijzeren balken tussenin. Deze constructie kwam tijdens de 19de eeuw dikwijls voor in gebouwen die stevig moesten zijn. Steen is bovendien hygiënischer dan hout. Zo kon men de verdieping boven het gelijkvloers ook in gebruik nemen.

Keramische vloertegels in nieuw sanitair gedeelte.
In het gebouw aan de binnenkoer ligt een oud vloertje in keramisch vloertegels. Voor de nieuwe sanitaire ruimte tikte de bedrijfsleidster eenzelfde vloertje op de kop. Keramische vloertegels met siermotief werden vroeger vooral in woonkamers, opkamers en hallen gelegd. De tegels waren een statussymbool.

Toilet uit vervlogen tijden.
Achter het deurtje schuilt hier een toilet dat verwijst naar lang vervlogen tijden: binnenin kon je op de plank zitten en je behoefte door een opening achterlaten. Dit is een methode dat tot ver teruggaat. Vroeger was het niet ongewoon om de uitwerpselen als meststoffen op het land te gebruiken.

rond een vierkant erf (een vierhoek) gerangschikt waren. Rond de gebouwen bevonden zich bomen, wat mogelijk kan wijzen op een boomgaard. Deze boerenboomgaarden bestonden uit hoogstamfruit zoals peren, appelen, kersen en pruimen. Onder de fruitbomen hadden vaarzen en varkens een buitenloop. Het hele perceel werd omgeven door een hagen- of een bomenrij. Deze afscheidingen dienden niet enkel om perceelsgrenzen aan te duiden, maar ook als kaphout, ter bescherming tegen de weerselementen en om overtollig water op te nemen.[2] Aan de zuidelijke zijde grensden er twee percelen aan de site, elk met één gebouw en een paar moestuinen. Deze drie percelen werden omgeven door een bosbestand. Aan de overzijde van de weg (waar het deel van de hoeve gelegen is dat werd aangekocht in 1990) was akkerland gelegen.

Vandaag baat de familie De Sutter in de Vierhoekhoeve een gemengd landbouwbedrijf uit. In het hoevewinkeltje worden lekkere ambachtelijke producten verkocht.

2 Laenen Marc, Inleiding tot landelijke architectuur in Vlaanderen., s.l., 2007, p. 4.

Goderick Meuninck

Nevele

De serre met verwarmde kamerplanten ligt in de buurt van turfontginningsputten.

Langs de weg van Nevele naar Poesele ligt het bedrijf van Goderick Meuninck. Nevele werd al vermeld in archiefdocumenten vanaf de 9de eeuw. De naam zou afkomstig kunnen zijn van het Keltische 'nevio- ialo', wat 'nieuw land' betekent. De oorsprong van de nederzetting gaat waarschijnlijk terug tot voor de 7de eeuw.[1]

De straat waaraan de hoeve gelegen is, heet de Graaf van Hoornestraat. Deze steenweg werd aangelegd in 1857.[2]
De straat werd genoemd naar Filips II van Montmorency, één van de belangrijkste heren van Nevele, en beter bekend als de graaf van Hoorn of Horne. Zijn vader was de graaf van Nevele. In 1568 werd Filips samen met graaf Lamoraal van Egmont in opdracht van de hertog van Alva onthoofd op de Grote Markt van Brussel, op beschuldiging van hoogverraad.[3] Na de onthoofding van de graaf van Horne werd de heerlijkheid Nevele in 1592 gekocht door de rijke Antwerpse koopman Maarten della Faille. Zijn nakomeling Jan werd in 1623 verheven in de adelstand, en de heerlijkheid Nevele werd een baronie vanaf de tweede helft van de 17de eeuw. Dit bleef zo tot aan de Franse revolutie (1789).[4]

1 http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/21339 op 01/06/2011.
2 http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/6529 op 01/06/2011.
3 http://nl.wikipedia.org/wiki/Filips_van_Montmorency op 01/06/2011.
4 De Ruyck D., Kintaert H., Schelstraete C., *Het einde van de onveranderlijkheid. Arbeid, bezit en woonomstandigheden in het Land van Nevele tijdens de 17de en de 18de eeuw.*, Nevele, 1986, p. 13.

Nevele is gelegen in het Meetjesland. De naam van deze streek is het onderwerp geweest van verschillende artikels en discussies. Hij verscheen voor het eerst in 1749 en is dus nog vrij jong. Pas vanaf 1859 werd hij regelmatig gebruikt. Er zijn een paar mogelijke verklaringen. Zo zou de naam afgeleid zijn van het Franse woord 'métier', wat onder andere 'ambacht' betekent, of van meetjes (= lange en smalle reepjes grond, die werden afgegraven voor het winnen van turf.[5] Een derde mogelijkheid legt de link tussen 'meetjes' en oude vrouwen. In de 18de eeuw was een groot deel van de lijnwaadproductie afkomstig uit het Meetjesland. De naam zou dan verwijzen naar de oude dames die bij mooi weer voor de deur zaten te spinnen.[6]

De roots van het bedrijf liggen in eigen hand.

Schoolkinderen maken kennis met werkzaamheden in de sierteelt.

De moderne hoeve van Goderick Meuninck en zijn gezin biedt onderdak aan een tuinbouwbedrijf met een serre van 4300m² waar warme kasplanten (verwarmde kamerplanten) gekweekt worden. In de serre heerst een constante temperatuur van 22°C. Bij Goderick bent u aan het juiste adres voor een heerlijk zomergevoel, het hele jaar rond!

5 http://nl.wikipedia.org/wiki/Meetjesland op 06/06/2011.
6 http://www.meetjesland.be/PDF/De%20naam%20Meetjesland.pdf op 01/06/2011.

Goed ten Broecke

Meigem – Deinze

Woonhuis met typische kleurencombinaties.

Ook vroeger moest hout aan de woning beschermd worden tegen weersinvloeden. Rood (en eveneens groen) zijn kleuren die al heel lang voorkomen. De kleur refereerde naar de woning van de kasteelheer die eigenaar van de boerderij was. Zo kon men duidelijk zien bij welk domein de boerderij hoorde. De witte kleur van het woonhuis verwijst naar het vroeger 'witten' van de lemen gebouwen. Het witten (kaleien) had een waterafstotende en hygiënische werking (ontsmettende eigenschappen). Het woonhuis hier is geverfd en niet gekaleid.

De oudste vermelding van het Goed ten Broecke gaat terug tot 1396. De oorspronkelijke omwalde hoeve was toen afhankelijk van de heren van Nevele.[1] In 1422 verscheen ze in de archiefdocumenten onder de naam 'goed ter Beken, ten Broeke en ten Bossche'.[2] Deze acht woorden geven ons meteen een heleboel informatie over de locatie van de hoeve. Er bestaat geen kaart die de toenmalige situatie weergeeft, maar gelukkig kunnen we ook veel afleiden uit de 18de-eeuwse Ferrariskaart. Op de site lagen toen vier gebouwen, die

1 Bogaert Chris, Lanclus Kathleen, *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Gent. Kantons Deinze- Nazareth. Deel 12N3.*, Brussel en Turnhout, 1991.

2 Kerckhaert Noël, *Oude Oostvlaamse hoeven. Deel 1.*, Gent, 1977, p. 27.

werden omgeven door een boomgaard. Aan de noordelijke zijde lagen verschillende moestuinen. De hele site werd afgeboord met hagen of dicht tegen elkaar geplante bomen, en was toegankelijk via twee veldwegen. Ten noorden, ten westen en ten zuiden lag akkerland. De donkergroene zones ten oosten van de hoevegebouwen waren broeken.

Het woord 'broek' is afkomstig van het Germaanse woord 'broka', wat moeras betekent. Een broek is dus een stuk land dat naast een beek of rivier gelegen is en dat regelmatig overstroomt. In de winter staat het gedurende lange tijd onder water. Veel broeken zijn onbruikbaar als landbouwgrond, omdat ze te nat zijn.

Schuur

De beek die in de naam uit 1422 voorkomt, was een aftakking van de Kleine Reigersbeek[3] en zorgde voor het regelmatig overstromen van de broeken. Vandaag is het Goed ten Broecke gelegen naast het Schipdonkkanaal, dat werd uitgegraven en afgewerkt tussen 1846 en 1860. De waterlopen die op de Ferrariskaart werden weergegeven, waren de Nieuwe Vaart en de 'Reygers Beek' (ter hoogte van het Goed ten Broecke heette deze 'Reckelynghs Beke').

Waar het bos uit de 15de-eeuwse benaming gelegen was, is niet meteen duidelijk. Mogelijk was het kleine bos ten noordoosten van de site op de Ferrariskaart een restant van een groter bosbestand. Vandaag is ook dit stuk volledig verdwenen.

In een pachtcontract uit 1439 werd vermeld dat de pachter de helft van het fruit dat op de site groeide, moest afstaan aan de eigenaar.[4] Afgaande op de grootte van de boomgaard werd er ook in de 18de eeuw heel wat fruit geteeld. Deze fruittraditie is steeds blijven bestaan. Op het Goed ten Broecke worden vandaag immers op grote schaal peren, appelen en kersen gekweekt, gesorteerd, ingepakt, bewaard en verkocht.

3 Ibidem.
4 Ibidem.

MARTENSLEERNE
MARIALEERNE
DEURLE
ASTENE
NAZARETH
LECKE

NGI-Ferrariskaartblad 36 – Deurle

LEGENDE | LÉGENDE

- Open akkerland / Terrains de culture
- Heggenlandschap / Champs entouré de haie
- Wijngaard / Vignoble
- Weiland / Pâturages
- Meersen met afwaterings grachten / Prairies humides drainées
- Moerassig weiland (moeren) / Prés marécageux
- Moeras / Marécages
- Schorren / Schorres
- Heide / Bruyères
- Duinen op heide / Dunes fixes
- Duinen aan zee / Dunes maritimes
- Rotsen / Rochers
- Bos met kreupelhout / Bois avec sous-bois
- Bos met hoogstam / Bois de haute futaie
- Dennenbossen / Bois de conifères
- Boomgaarden / Vergers
- Moestuinen / Jardins potagers
- Park / Parc
- Agglomeratie / Agglomération
- Huizen met parochienummer / Maisons avec numéro de paroisse
- Omwalde hoeve / Ferme fortifiée
- Kerk / Église
- Kapel / Chapelle
- Kruis / Croix
- Molen in steen / Moulin à vent (maçonnerie)
- Molen in hout / Moulin à vent (charpente)
- Watermolen / Moulin à eau
- Brug in steen / Pont en maçonnerie
- Brug in hout / Pont en charpente
- Sluis / Écluse
- Groeven / Carrières
- Steenkoolgroeven / Houillères
- Laagoven / Bas fourneau
- Onverharde weg / Chemin
- Onverharde weg met hagen / Chemin bordé de haies
- Onverharde weg met bomen / Chemin bordé d'arbres
- Steenweg / Chaussée
- Steenweg met bomen / Chemins bordés d'arbres
- Voetwegel of wegel / Sentier
- Holle wegen / Chemins creux
- Holle wegen met bomen / Chemins creux bordés d'arbres
- Vesten / Remparts
- Dijken / Digues
- Rivieren met stroomrichtingaanduiding / Rivières avec indication du sens de courant
- Kanalen / Canal
- Slagveld / Bataille
- Lichtertreffen / Combat
- Galg / Gibet
- Galgenveld / Champ de justice
- Wip / Perche de tir à l'arc
- Relief / Relief
- Grens Brabant (geel) / Limite du Brabant (jaune)
- Grens Vlaanderen (groen) / Limite de la Flandre (vert)
- Grens Mechelen (rood) / Limite de Malines (rouge)
- Grens Namen (fel geel) / Limite de Namur (jaune vif)
- Grens Luik (grijs) / Limite de Liège (gris)
- Grens Holland (oranje) / Limite de la Hollande (orange)
- Grens Frankrijk (blauw) / Limite de la France (bleu)
- Grens Henegouwen (rood) / Limite du Hainaut (rouge)
- Keizerlijk domein / À sa majesté
- Stad / Ville
- Dorp / Village
- Gehucht / Hameau

Hoeve 't Alkeveld

Velzeke – Zottegem

Hoeve 't Alkeveld kreeg zijn naam in de jaren '90 van de 20ste eeuw.[1] De naam heeft echter een zeer oude oorsprong. Hij verscheen voor het eerst in 1197 als 'alkenvelt' en vanaf de 15de eeuw kwam hij onder verschillende vormen voor in de archiefdocumenten (dalcke velt, hakevelt, dackenvelt, hassche velt, calkeveld, enz.).[2] Vandaag is het de naam van een straatje dat zich schuin tegenover de hoeve bevindt.

De omgeving van de hoeve is ook van historisch belang. Op het aangrenzende Steenveld (de gronden tussen de Steenbekestraat, Alkenveld en de Pandelaarstraat) werden de funderingen van een uitgestrekt Gallo- Romeins villacomplex gevonden. Deze villa had een gevellengte van ongeveer 120 meter en vormde de kern van misschien wel het grootste domein in de Zuidvlaamse regio.[3]

Naar de exacte oorsprong van de naam 'alkenveld' is het een beetje gissen. Het Alkenveld was in het verleden een uitgestrekt complex van woeste gronden, dat zich bevond op de grens van Velzeke en Balegem. 'Veld' verwees in de oorspronkelijke betekenis dan ook naar 'woeste

In de jaren vijftig was het hooi binnenhalen een heus familiegebeuren.

Carlos, Chris en Ann Steenhuyse in 1986.

1 Met dank aan de heer Danny Lamarcq van het Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde voor de informatie.
2 Van Durme Luc, *Toponymie van Velzeke- Ruddershove en Bochoute. Deel II (1).*, Gent, 1988, p. 24.
3 http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/200905 op 13/05/2011.

vlakte'.[4] Het zou kunnen dat 'Alke-' verwees naar een persoonsnaam, maar in de archiefdocumenten zijn hier geen bewijzen van terug gevonden. Volgens een andere hypothese is het voorzetsel 'alk-' afgeleid van de zeevogel met dezelfde naam. Af en toe dwalen deze vogels in de winter af naar onze streken.[5]

De eerste tractor (± 1956) met Carlos Steenhuyse als fotomodel.

Op de plek waar de huidige hoeve zich bevindt, stond ook in de 18de eeuw al een gebouw. Dit is duidelijk te zien op de kaart van Ferraris (1771- 1778). Er was echter nog geen sprake van een vierkanthoeve, maar van een rechthoekig bouwvolume dat loodrecht op de weg stond. Het perceel werd afgeboord met een hagenrij, die ook de aangrenzende akker ten zuiden omsloot. Achter de woning bevond zich een moestuin.

Mogelijk vormde dit eenvoudige bouwvolume de basis van de huidige hoeve. Het zou echter ook kunnen dat er op dezelfde plek een volledig nieuwe vierkanthoeve werd gebouwd. Doorheen de jaren heeft de hoeve een enorme schaalvergroting gekend en zijn er verschillende nieuwe functies bijgekomen (vb. zuivelverwerking en ijssalon). Hierdoor heeft het gebouwenbestand een grote evolutie doorgemaakt.

Vandaag baten Chris en Leen er een gemengd akkerbouw- en melkveebedrijf met zuivelverwerking uit.

4 Van Durme Luc, *Toponymie van Velzeke- Ruddershove en Bochoute. Deel I.*, Gent, 1986, p. 265.
5 Van Durme Luc, *Toponymie van Velzeke- Ruddershove en Bochoute. Deel II (1).*, Gent, 1988, p. 25.

Hof ten Henne

Iddergem – Denderleeuw

Zolderluik.

De tekening (cirkel en kruis) staat als symbool voor een goede oogst. Boeren worden immers voortdurend bedreigd door de natuurkrachten. De gaten dienden vroeger voor een minimale verluchting en verlichting.

Het huidige Hof ten Henne is gelegen aan de Hoogstraat, in het dorpscentrum van Iddergem.

Op een 17de-eeuwse kaart is de hoeve al duidelijk te zien. Ze bestond toen uit drie bouwvolumes in een U- vorm, met de opening naar de straat gericht.

Het oorspronkelijke Hof ten Henne was echter iets buiten het dorpscentrum gelegen, in het gehucht Ene. Dit gehucht ontleende zijn naam aan de hoeve. 'Henne' en 'Ene' zijn afgeleid van het Germaanse 'ee', wat waterloop betekent. Het Hof ten Henne was dus een hoeve die aan een waterloop gelegen was. De waterloop in kwestie is duidelijk te zien op de 17de-eeuwse kaart. Ze liep door het erf van het oorspronkelijke Hof ten Henne. Het gaat hier over de Kipsteekbeek, die de grens vormde tussen Iddergem en Ninove. Op de linkeroever stond het woonhuis en op de rechteroever stonden de stallingen, de schuur en de kapel. In 1248 werd deze hoeve door Raes van Gavere, de Heer van Liedekerke, geschonken aan de Norbertijnerabdij van Ninove. Vanaf dat ogenblik werd ze in de archiefdocumenten vermeld als het Hof ten Henne. In 1784 werd ze beschreven als 'een pachtgoed Hof ten Henne, groot 33 bunder 124 roeden'. In de Atlas van de Buurtwegen uit 1843 werden de gebouwen weergegeven en nog een laatste keer op de kaart van Popp uit 1850. Niemand weet wanneer het oude Hof ten Henne precies werd afgebroken.

Ook de hoeve aan de Hoogstraat was mogelijk eigendom van de Norbertijnerabdij van Ninove, al is dit niet met zekerheid te zeggen. Deze abdij was de eigenaar van verschillende pachthoven in de omgeving. De hoeve werd al vermeld in een archiefdocument uit 1666, en in 1694 werden de gebouwen waarschijnlijk gepacht door weduwe J. Sonck. In 1744 huwden Adrianus Van der Kelen en Elisabeth Walckiers, die op dat moment de hoeve in pacht hadden. Na hun dood zette dochter Joanna Catharina de pacht verder. Zij trad in 1781 in het huwelijk met Adrianus Van Santen, die van 1801 tot aan zijn dood in 1808 de eerste burgemeester van Iddergem was. Waarschijnlijk verwierven zij in 1796

Het houten dakgebinten boven de verwerkingsruimte.

Deel van het dakgebinte. De houtverbindingen zijn door toognagels vastgezet. Toognagels zijn losse houten wiggen die met een houten hamer in een voorgeboord gat worden geklopt.

Wist je datje...

Wat de landmaten betreft, is er sprake van *Aelstersche maten* (gebruikt in het Land Van Aelst)
1 bunder = 4 dagwand = 1 ha 22 a 98 ca
1 dagwand = 100 roeden = 30 are 74,5 ca
1 roede = 20 voet
1 voet = 0,2772 m

de hoeve, nadat de Franse bezetters alle eigendommen van de abdij van Ninove openbaar verkochten. Dat de eigenaars van de hoeve enig aanzien genoten, kan worden afgeleid uit de functies die ze bekleedden en de families waaruit ze afkomstig waren. Maria Josepha, de dochter van burgemeester Adrianus Van Santen, trouwde op 22 februari 1811 met Petrus Antonius Roelants, die stamde uit een geslacht van burgemeesters en schepenen uit Haaltert. Hij stierf echter al in 1815. Hun oudste dochter Anna Maria huwde Pieter Jan Van der Schueren, die ook snel stierf. Bij zijn dood telde de hoeve 6 paarden, 6 melkkoeien, jaarlingen, kalveren, kippen en varkens. Anna Maria trouwde een tweede keer in 1843 met Joseph Cobbaert. Zijn moeder Barbara t' Kint stamde uit het adellijk geslacht t' Kint de Roodebeken, en de familie van zijn vader Joannes Baptist woonde al generaties op het Hof te Sevencoten te Outer. Vanaf dat ogenblik stond de hoeve bekend als Cobbaerts Hof. Een andere benaming, die gangbaar was tot aan WOI, was De Grooten Boer.

Camillus, de jongste zoon, nam de hoeve over. Hij was schepen in Iddergem van 1899 tot 1912. Zijn dochter Maria bleef op de hoeve wonen en huwde Celestin Edmond Buydens, die in het dorp bekend stond als Cobbaerts Mong.[1] Vanaf dat ogenblik bleef de hoeve in handen van de familie Buydens.

De huidige eigenaars, Luc en Nicole, baten er samen met hun oudste zoon Stefan een modern melkvee-, vleesvee- en akkerbouwbedrijf uit.

Stefan houdt er samen met zijn vrouw Leen ook een hoevewinkel open. De sfeervolle hoevewinkel is gevestigd in de gerenoveerde oude schuur.

1 Met dank aan de Heemkundige Kring van Iddergem voor de historische informatie.

Hof ter Zickele

Nazareth

Het Hof ter Zickele kreeg doorheen de tijd verschillende benamingen. De huidige naam verwijst naar de eerste heren van het domein, de Van der Zickele. Zij kregen het goed in cijns van de graaf van Vlaanderen in de 12de eeuw. Vanaf 1359 tot 1795 hoorde het bij de heerlijkheid Nazareth en was het eigendom van de heren van Nazareth.[1] In 1777 werd het goed beschreven in een landboek als een 'behuyst pachthof genaemt 't goet te Maygem met de wallen'. Deze toestand werd ook weergegeven op de kaart van Ferraris (1771-1778).

Aanblik op het woonhuis.

Het 'Goet ter Maijgem' lag tussen de akkers. Rond de gebouwen bevond zich een walgracht in de vorm van een 8. Deze walgracht dateerde waarschijnlijk al uit de middeleeuwen. Een wal is een ophoging rond een perceel en kwam vaak voor in combinatie met een gracht. De gracht had verschillende functies. Ze diende als bescherming, als afscheiding of om het overtollige water af te voeren.

In de middeleeuwen bestond de site uit een opperhof (in de bovenste lus van de walgracht) en een neerhof (in de onderste lus van de walgracht). Op het opperhof stond de verblijfplaats van de heer. De hoevegebouwen stonden op het neerhof. In de bovenste lus is er duidelijk een afzonderlijk gebouw te zien, omgeven door een boomgaard. Dit eilandje was enkel toegankelijk via de onderste lus, waar zich twee gebouwen en een waterpartij bevonden. Aan de oostelijke rand was er een opening in de walgracht, waarlangs de site toegankelijk was. De laatste resten van de omwalling werden in 1975 gedempt, en ook van het opperhof zijn er geen overblijfselen bewaard.[2]

1 http://www.nazareth.be/website/nazareth/geschiedenis.html?layoutType=print

2 Bogaert Chris, Lanclus Kathleen, *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het cultuurbezit van België. Architectuur. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Gent. Kantons Deinze-Nazareth. Deel 12N3.*, Brussel en Turnhout, 1991.

Naast het ‘Hof ter Zickele’ en het ‘Goed te Maaigem’ staat de site ook bekend als het ‘Goed ter Beenen’. Deze laatste benaming is de meest recente. In de Atlas van de Buurtwegen uit 1845 heette de huidige Beenstraat nog de Maeyegemstraete.[3] Ook het huidige woonhuis dateert uit de 19de eeuw.[4]
Vandaag is de site toegankelijk via een lange oprijweg. Om deze oprit te verharden werd puin gebruikt dat afkomstig was van het kasteel van baron Alfred Kervyn de

NGI-Ferrariskaartblad 36-Deurle

Het oude bakhuisje (ovenbuur) werd verbouwd tot ontvangstruimte voor bezoekers.

Volkaersbeke. Dit kasteel was gelegen in de omgeving en werd afgebroken na WOII. De familie Kervyn de Volkaersbeke waren nazaten van de laatste Heren van Nazareth.[5] En zo werd de ‘band’ tussen het aloude Hof ter Zickele en zijn laatste Heren terug een beetje aangehaald.

De huidige eigenaars Luc en Els baten er met veel liefde een melkveebedrijf uit.

---

3 Nota’s toegevoegd aan enquête, bron onbekend, p. 7 en 8.
4 Bogaert Chris, Lanclus Kathleen, *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het cultuurbezit van België. Architectuur. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Gent. Kantons Deinze-Nazareth. Deel 12N3.*, Brussel en Turnhout, 1991.
5 http://www.nazareth.be/website/nazareth/Huisstijl/wapenschild.html

Kruiden Claus

Kruishoutem

Kruiden Claus is een bedrijf dat gerund wordt door Christian Claus. Hij is reeds de 3de generatie Claus die een tuinbouwbedrijf uitbaat in Kruishoutem. Zijn grootouders Adolf Claus en Marie- Louise Neyrinck startten in 1900 een bedrijf met primeurgroenten, kool- en groentenplanten uit aan de Hedekensdriesstraat. Zij waren ondermeer gespecialiseerd in de teelt van druiven, tabaks- en groentenplanten, en voorzagen zo verschillende kippenkwekerijen in de streek van kippenvoeder. Hun bedrijf werd verdergezet door zoon August Claus en zijn vrouw Simonne Van de Kerckhove. De derde generatie, met benjamin Christian Claus, gooide het over een iets andere boeg. Op de tuinbouwschool in Melle raakte hij gefascineerd door de groeiwijze van Egyptische ajuin en de heerlijke geur en smaak van citroenmelisse, dat hij besloot op het ouderlijk bedrijf kruidenplanten te kweken. In 1976 ontving Christian een speciale ereprijs op 'Hortus 76' uit handen van Minister Lavens, voor het tentoonstellen van een uitgebreid assortiment kruiden. Deze stimulans zorgde voor de verdere groei van de kwekerij. In 1987 werd het bedrijf dermate succesvol, dat de zoektocht naar een nieuwe passende locatie van start ging. Even later was de verhuis naar de Beerstraat een feit, al bleef het bedrijf wel gevestigd in Kruishoutem. Vanaf 2009 is ook de jongste zoon Lode Claus actief in het bedrijf.

De kwekerij van de familie Claus wordt omgeven door akkers. Kruishoutem is overwegend een landbouwgemeente. De 'villa dominica hutheim' werd voor het eerst vermeld in 847. Deze naam is een voorloper van 'Kruishoutem' en is afgeleid van het Germaanse 'hulta', wat bos betekent, en 'haima', wat woning betekent. De huidige benaming verscheen voor het eerst als 'Sancte Crucis Houthem' in 1227. Waarschijnlijk is de naam afkomstig van de aanwezigheid van een reliek van het Heilig Kruis, dat vermoedelijk werd meegenomen na de Tweede Kruistochten, rond het midden van de 12de eeuw. Vanaf 1817 werd de benaming 'Kruishoutem' officieel erkend.

Zoals gezegd is Kruishoutem een typische agrarische gemeente. Op haar grondgebied bevinden zich tientallen hoeves die hun oorsprong hebben in middeleeuwse pachthoven. De voornaamste landbouwactiviteit bestaat net als in 1900 nog steeds uit de pluimveeteelt, met voornamelijk eierhandel en legkippen. De laatste jaren vindt er echter ook een geleidelijke overgang plaats van landbouw naar tuinbouw.[1]

Gelegen midden in de Vlaamse Ardennen, in een streek met een typisch groen karakter en een schat aan verborgen natuurpareltjes, is Kruiden Claus meer dan een bezoek waard.

Kruidenwijzer.

De afbeelding op het oude diploma 'Exposition horticole 1912' werd gebruikt op de kruidenwijzer. Een draai aan het rad en je weet welk kruid bij welk gerecht hoort.

1 http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/21604 op 08/06/2011.

Lindenhoeve

Belsele – Sint-Niklaas

In 1976 startte de Landelijke Gilde van Belsele-Waas een project om de plaatselijke boerderijen een naam te geven. De lindebomen die in het verleden de oprit van de hoeve sierden, inspireerden Guido Van Hoey om voor Lindenhoeve te opteren.

De boerderij werd opgericht voor 1880. In 1910 nam Maria Bracke de hoeve over van haar ouders Angelus en Coleta Meul. In datzelfde jaar trad ze in het huwelijk met Ricardus Van Puyvelde en in 1920 zag hun dochter Bertha het levenslicht. Zij trouwde op haar beurt in 1949 met Alfons Van Hoey. Al snel werd hun zoon Guido geboren, die de hoeve in 1974 overnam van zijn ouders. Zoals gezegd was hij het die aan de wieg stond van de naam 'Lindenhoeve'. De 5de generatie, met zoon Tom en zijn vrouw Mariska, baat sinds 2004 de Lindenhoeve uit.

Wanneer we de namen van andere historische hoeves erop naslaan, valt al snel op de dat de Lindenhoeve zeker geen uniek voorbeeld is. Lindebomen worden immers vaak aangetroffen in de omgeving van marktpleinen, kapelletjes en boerderijen, en bijgevolg zijn er ook veel lindenamen.

Bij de inrichting van een boerenerf werd er altijd rekening gehouden met het functionele aspect. De aanplantingen moesten in de eerste plaats nuttig zijn. Bomen en struiken werden gebruikt als windvang en kaphout, voor het vervaardigen van ambachtelijke materiaal (klompen, manden, enz.), als bescherming tegen insecten, voor drainering van overtollig water, enz. Vaak speelden ze ook een belangrijke rol in de volksdevotie en het geloof. Ze weerden het kwaad af en zorgden voor een goede oogst.[1]

1 Laenen Marc, *Inleiding tot landelijke architectuur in Vlaanderen.*, s.l., 2007, p. 4.

Het lindeblad van de lindeboom, synoniem voor ‘welkomstboom’, lokt massaal bijen aan.

Lindebomen boden bescherming tegen hevige wind. Ook waren ze erg geliefd bij imkers omdat de bloesems veel nectar leveren voor de bijen.[2] Voor suiker zijn intrede deed, was honing immers de belangrijkste zoetstof in onze streken. Lindebomen worden vandaag nog steeds veel aangeplant langs toegangsdreven, en staan symbool voor gastvrijheid.[3]

Tom en Mariska baten sinds 2004 de Lindenhoeve uit.

2 *Van d’Akkere tot Zandberghoeve. Hoevenamen in de Kempen.*, Vorselaar, 1994, p. 154.
3 Informatie ontvangen van de eigenaars, afkomstig van een studiedag georganiseerd door de Provincie West- Vlaanderen: ‘Bedrijfsintegratie, een wisselwerking tussen land- en tuinbouwbedrijven en hun omgeving.’

EXAERDE
SINAY
DACKENAM
LOKEREN

NGI-Ferrariskaartblad 57 – Sint-Niklaas

LEGENDE | LÉGENDE

- Open akkerland / Terrains de culture
- Heggenlandschap / Champs entouré de haie
- Wijngaard / Vignoble
- Weiland / Pâturages
- Meersen met afwateringsgrachten / Prairies humides drainées
- Moerassig weiland (moeren) / Prés marécageux
- Moeras / Marécages
- Schorren / Schorres
- Heide / Bruyères
- Duinen op heide / Dunes fixes
- Duinen aan zee / Dunes maritimes
- Rotsen / Rochers
- Bos met kreupelhout / Bois avec sous-bois
- Bos met hoogstam / Bois de haute futaie
- Dennenbossen / Bois de conifères
- Boomgaarden / Vergers
- Moestuinen / Jardins potagers
- Park / Parc
- Agglomeratie / Agglomération
- Huizen met parochienummer / Maisons avec numéro de paroisse
- Omwalde hoeve / Ferme fortifiée
- Kerk / Église
- Kapel / Chapelle
- Kruis / Croix
- Molen in steen / Moulin à vent (maçonnerie)
- Molen in hout / Moulin à vent (charpente)
- Watermolen / Moulin à eau
- Brug in steen / Pont en maçonnerie
- Brug in hout / Pont en charpente
- Sluis / Écluse
- Groeven / Carrières
- Steenkoolgroeven / Houillères
- Laagoven / Bas fourneau
- Onverharde weg / Chemin
- Onverharde weg met hagen / Chemin bordé de haies
- Onverharde weg met bomen / Chemin bordé d'arbres
- Steenweg / Chaussée
- Steenweg met bomen / Chemins bordés d'arbres
- Voetwegel of wegel / Sentier
- Holle wegen / Chemins creux
- Holle wegen met bomen / Chemins creux bordés d'arbres
- Vesten / Remparts
- Dijken / Digues
- Rivieren met stroomrichtingaanduiding / Rivières avec indication du sens de courant
- Kanalen / Canal
- Slagveld / Bataille
- Licht treffen / Combat
- Galg / Gibet
- Galgenveld / Champ de justice
- Wip / Perche de tir à l'arc
- Reliëf / Relief
- Grens Brabant (geel) / Limite du Brabant (jaune)
- Grens Vlaanderen (groen) / Limite de la Flandre (vert)
- Grens Mechelen (rood) / Limite de Malines (rouge)
- Grens Namen (fel geel) / Limite de Namur (jaune vif)
- Grens Luik (grijs) / Limite de Liège (gris)
- Grens Holland (oranje) / Limite de la Hollande (orange)
- Grens Frankrijk (blauw) / Limite de la France (bleu)
- Grens Henegouwen (rood) / Limite du Hainaut (rouge)
- Keizerlijk domein / À sa majesté
- Stad / Ville
- Dorp / Village
- Gehucht / Hameau

’t Eikenhof

Lokeren

De naam van de Hoeve ‘t Eikenhof verwijst naar de eik die nog steeds de hoek van de Eekstraat siert. Toen de Landelijke Raad, de Heemkundige Kring en het stadsbestuur van Lokeren in 1985 een project opstartten om de actieve boerderijen in de omgeving een naam te geven, diende een gepaste benaming zich al snel aan. Ook de straatnaam verwijst naar deze oude eik en bovendien zijn nieuwe eikenbomen naast de hoeve aangeplant.

Op de kaart van Ferraris uit de tweede helft van de 18de eeuw stond er duidelijk al een gebouw op de plek van de huidige ontvangstruimte.

Volgens een inscriptie in de omlijsting van de deur dateerde dat woonhuis uit 1721.[1] Tot 1985 bleef deze oude boerderij in dienst en werd er mestvee gehouden. Nadien werden de oude boerderijgebouwen vervangen door de huidige stallen en gebouwen. Het erf werd aangevuld met een kaasmakerij, een nieuw woonhuis, een geitenstal, een schuur en een ontvangstruimte.[2] Deze laatste kwam op de plek te staan van het oude 18de-eeuwse woonhuis.

De oude hoogstamboomgaard vormde een laatste getuige van de lange voorgeschiedenis van ’t Eikenhof. Een aantal jaren terug werd de boomgaard volledig hersteld. Er werden hoogstamfruitbomen van oude fruitrassen aangeplant. De geiten mogen hier grazen en binnen enkele jaren zullen deze bomen ook heerlijke vruchten dragen.

Hij bevond zich op het voorerf en werd, zoals vroeger de gewoonte was, zeker tot in 1981 begraasd. De meeste hoeves hadden een boomgaard met hoogstamfruit zoals peren, appelen, pruimen en kersen. In deze boomgaarden hadden varkens en vaarzen

1 Demey Anthony, *Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Provincie Oost- Vlaanderen. Arrondissement Sint-Niklaas.7N1 (B-L).*, Brussel en Gent, 1981.

2 Gegevens afkomstig van de enquete ingevuld door de eigenaars.

een buitenloop en kon het vee in de schaduw staan.[3] In de oude boomgaard van ‘t Eikenhof groeiden onder andere notelaars. Alle aanplantingen op een boerenerf hadden een functie. Notelaars waren erg geliefd als bescherming tegen insecten. Muggen en vliegen hebben immers een grondige hekel aan de geur van de bladeren. Om deze reden werden ze vaak geplant in de buurt van de slaapkamervensters.[4]

Vandaag wordt op ’t Eikenhof door Peter Van Kerckhove en Monique Vervaet een geitenkaasmakerij uitgebaat. Honderd melkgeiten maken er de dienst uit, en hun melk wordt verwerkt tot heerlijke kaas en ijs. Al dit lekkers kan worden gekocht in het hoevewinkeltje.

Peren van oude fruitrassen.

3 Laenen Marc, *Inleiding tot landelijke architectuur in Vlaanderen.*, s.l., 2007, p. 4- 5.
4 http://users.telenet.be/omgevingsboekieper/bomen_en_struiken.htm#notelaar op 13/05/2011.

‘t Kattenheye

Laarne

Doorheen de tijd heeft de hoeve ‘t Kattenheye verschillende namen gekend: Kattenhuidhoeve, ‘t goed ten Cattenhoye, goed te Cattenay ende te Curtewerf, hoeve Kattegoed, Kattenheihoeve, enz. De schrijfwijze van al deze namen varieerde, maar de kern is steeds behouden gebleven.

Oude inrijpoort

Maar waar komt deze vreemde naam vandaan? En wat is de betekenis? ‘Kat’ of ‘kade’ zou verwijzen naar een verhoging uit aarde of naar een vlechtwerk om aangevoerde aarde op zijn plaats te houden. Het toponiem ‘hei’ of ‘heie’ zou teruggaan tot de late middeleeuwen en zou verwijzen naar het onontgonnen karakter van het landschap[1], en naar het feit dat het landschap ontgonnen werd vanuit deze hoeve. De naam duidt dus op een kunstmatige verhoging in het landschap, die oorspronkelijk niet ontgonnen was. Later werd op deze plek een hoeve gebouwd, maar de naam bleef behouden.

De hoeve zelf heeft een roemrijk verleden. Waarschijnlijk werd ze in de 13de eeuw gebouwd in opdracht van Gentse patriciërs.[2] Van de 14de tot de 18de eeuw bleef de hoeve eigendom van rijke Gentse families, die de gebouwen en landerijen lieten beheren door pachters. In deze periode werd de hoeve regelmatig vermeld in aktes en pachtovereenkomsten. Zo is er in een pachtcontract uit 1544 sprake van ‘’t woonhuus, schueren, stallen, duvecot (duiventoren) ende poorte daer up staende’. In de loop van de 16de eeuw werd er ook verschillende keren melding gemaakt van fruitbomen op het erf.[3]

1 Balthau Eric, *Archeologisch inventaris Vlaanderen. Band III. Laarne.*, Gent, 1984, p. 255.
2 Kerckhaert Noël, *Oude Oostvlaamse hoeven. Deel 1.*, Gent, 1977, p. 208.
3 Balthau Eric, op. cit., p. 255- 257.

Vandaag wordt de hoeve nog steeds omgeven door een gracht, die mogelijk al in de 15de eeuw gegraven werd. Oorspronkelijk stonden er niet enkel boerderijgebouwen op de site, maar ook het versterkte buitenverblijf van de rijke eigenaars. De duiventoren die in 1544 vermeld werd, is hier een mooie getuige van. Enkel boerderijen van grootgrondbezitters hadden immers het 'duifrecht' en mochten een duiventoren bouwen. Duiven werden gehouden voor het vlees en voor de mest, maar ook als communicatiemiddel.[4] Het versterkte woonverblijf verdween waarschijnlijk in de loop van de 18de eeuw.[5]

Ook het poortgebouw werd al vermeld in 1544. In zijn huidige toestand zou het dateren uit de 18de eeuw, net als de hoevegebouwen.

Hoeve 't Kattenheye heeft dus een zeer lange voorgeschiedenis. Al die tijd is de hoeve in bedrijf gebleven, en dus is het geen verrassing dat de gebouwen in de loop van de geschiedenis regelmatig aangepast en verbouwd werden. Sinds 2004 is de hoeve beschermd als monument.[5] De toegangspoort en de walgracht waren reeds eerder beschermd. Vandaag is 't Kattenheye omgetoverd in een paardenmelkerij met voornamelijk Haflingerpaarden, die worden vertroeteld door Tony en Mieke. Op zoek naar allerlei paardenmelkproducten? 't Kattenheye verwelkomt je graag in het hoevewinkeltje.

4 Laenen Marc, *Inleiding tot landelijke architectuur in Vlaanderen.*, s.l., 2007, p. 4.

5 Bogaert C., Duchêne H., Lanclus K., Verbeeck M., *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Dendermonde. 20N.*, onuitgegeven werkdocumenten –› zie www.inventaris.vioe.be

GENT BRUGGE
HEUSDEN
LAERNE
MELLE
MULEM
GONTRODE
LEMBERGHEN
GYSENZEELE
LANTSCAUTER
WESTREM

NGI-Ferrariskaartblad 47 – Wetteren

LEGENDE | LÉGENDE

- Open akkerland / Terrains de culture
- Heggenlandschap / Champs entouré de haie
- Wijngaard / Vignoble
- Weiland / Pâturages
- Meersen met afwateringsgrachten / Prairies humides drainées
- Moerassig weiland (moeren) / Prés marécageux
- Moeras / Marécages
- Schorren / Schorres
- Heide / Bruyères
- Duinen op heide / Dunes fixes
- Duinen aan zee / Dunes maritimes
- Rotsen / Rochers
- Bos met kreupelhout / Bois avec sous-bois
- Bos met hoogstam / Bois de haute futaie
- Dennenbossen / Bois de conifères
- Boomgaarden / Vergers
- Moestuinen / Jardins potagers
- Park / Parc
- Agglomeratie / Agglomération
- Huizen met parochienummer / Maisons avec numéro de paroisse
- Omwalde hoeve / Ferme fortifiée
- Kerk / Église
- Kapel / Chapelle
- Kruis / Croix
- Molen in steen / Moulin à vent (maçonnerie)
- Molen in hout / Moulin à vent (charpente)
- Watermolen / Moulin à eau
- Brug in steen / Pont en maçonnerie
- Brug in hout / Pont en charpente
- Sluis / Écluse
- Groeven / Carrières
- Steenkoolgroeven / Houillères
- Laagoven / Bas fourneau
- Onverharde weg / Chemin
- Onverharde weg met hagen / Chemin bordé de haies
- Onverharde weg met bomen / Chemin bordé d'arbres
- Steenweg / Chaussée
- Steenweg met bomen / Chemins bordés d'arbres
- Voetwegel of wegel / Sentier
- Holle wegen / Chemins creux
- Holle wegen met bomen / Chemins creux bordés d'arbres
- Vesten / Remparts
- Dijken / Digues
- Rivieren met stroomrichtingaanduiding / Rivières avec indication du sens de courant
- Kanalen / Canal
- Slagveld / Bataille
- Licht treffen / Combat
- Galg / Gibet
- Galgenveld / Champ de justice
- Wip / Perche de tir à l'arc
- Relief / Relief
- Grens Brabant (geel) / Limite du Brabant (jaune)
- Grens Vlaanderen (groen) / Limite de la Flandre (vert)
- Grens Mechelen (rood) / Limite de Malines (rouge)
- Grens Namen (fel geel) / Limite de Namur (jaune vif)
- Grens Luik (grijs) / Limite de Liège (gris)
- Grens Holland (oranje) / Limite de la Hollande (orange)
- Grens Frankrijk (blauw) / Limite de la France (bleu)
- Grens Henegouwen (rood) / Limite du Hainaut (rouge)
- Keizerlijk domein / À sa majesté
- Stad / Ville
- Dorp / Village
- Gehucht / Hameau

’t Leenhof

Zele

De naam van Hoeve ‘t Leenhof bestaat sinds 1992 en werd gekozen door de eigenaars. Hun inspiratie haalden ze bij een eigendomsakte, waarop een stuk van hun landbouwgrond aangeduid stond, dat grensde aan het Leenstraatje. Dit ‘Leenstraatjen’ komt niet voor op de lijst van straatnamen uit Zele, maar verschijnt wel in de Atlas der Buurtwegen uit 1844.[1]

Zele behoorde in de middeleeuwen tot de dorpen die rechtstreeks toebehoorden aan de Graaf van Vlaanderen. Het was dus niet afhankelijk van een lokale leenman of landheer, en telde daarom weinig echte leengoederen. Er was echter wel een leengoed ‘Te Wesepoele’.

Dit leengoed heette ‘het Leen te Wesepoele’s linde’ en bevond zich in de buurt van de Sint-Rochuskapel. De kapel werd in 1832 gebouwd op de hoek van Wesepoel en de Eekstraat. In 1977 werd hij verplaatst naar een locatie aan de Eekstraat.[2] Het Leen was eigendom van het Leenhof van Dendermonde. Dit leenhof bestond uit een hoogbaljuw en zeven of meer leenmannen.[3] De hoogbaljuw was de rechtstreekse plaatsvervanger van de Graaf van Vlaanderen.

---

1 Met dank aan de heer Lucien Boone van de Heem- en Oudheidkundige Kring Zele voor de historische informatie.
2 http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/83988 op 18/05/2011.
3 Michem Frans, *Zele en zijn geschiedenis.*, Antwerpen, Brussel en Amsterdam, 1957, p.167 – 169.

Het is echter zeer moeilijk om de juiste locatie van leengoederen te bepalen. Er bestaan meestal geen kaarten van, en in archiefdocumenten werd vaak enkel de oppervlakte en de omtrek opgetekend (door het opsommen van de aanpalende eigenaars). Dit geldt ook voor 'het Leen te Wesepoele's linde'. De naam het Leenstraatje verwijst eventueel naar dit leen. De huidige hoeve 't Leenhof ligt nog verder naar het noorden, en behoorde zeer waarschijnlijk niet tot het leengoed. Toch legt de naam 't Leenhof zeer mooi de link naar de oude geschiedenis van de streek.

De naam 'Wesepoel' betekent een 'poel nabij de wei' en verwijst naar grazend vee in de buurt van een poel.[4] De oudste vermelding gaat terug tot 1315.[5]

Op 't Leenhof kan menig bezoeker de boeiende (onder)waterwereld ontdekken in de poel.

De huidige gebouwen op de site dateren allemaal uit de 20ste eeuw, maar de bewoning van het domein gaat verder terug. Op de kaart van Ferraris (1771 – 1778) zijn er op dezelfde plek verschillende gebouwen te zien. Twee L-vormige constructies staan met hun lange zijde loodrecht op de weg. Los over het erf verspreid treffen we nog drie kleinere bouwvolumes aan. Dankzij archiefdocumenten uit 1775 weten we dat de hoeve op dat ogenblik bewoond werd als een tweewoonst. Carolus Coppieters was eigenaar van een hofstede met zaailand, en Judocus en Thomas De Vijldere waren eigenaars van een hofstede.

In 1859 was de hoeve nog verder opgesplitst naar een vierwoonst. Bij elke afzonderlijke woning hoorde een stukje boomgaard, weiland of akkerland. De eigenaars waren Joannes Franciscus Baetens, Ferdinandus Josephus Rosseel, Josephus Van Puyvelde en Carolus Ludovicus Coppieters. Deze laatste was mogelijk een afstammeling van één van de eigenaars uit 1775.[6]

Vandaag baten Marc en vrouw Reinhilde er een melkvee- en geitenhouderij uit. De geitenmelk wordt er verwerkt tot heerlijke roomijs en geitenkaas.

4 Met dank aan de heer Karel De Wilde van de Heem- en Oudheidkundige Kring Zele voor de historische informatie.
5 Op. Cit., p. 382, 387.
6 Met dank aan de heer Karel De Wilde van de Heem- en Oudheidkundige Kring Zele voor de historische informatie.

Teerlinckhoeve

Bazel – Kruibeke

De naam ‘Teerlinckhoeve’ bestaat sinds 1978 en werd gegeven naar aanleiding van het Jaar van het Dorp. Hij verwijst naar de ligging van de hoeve. De landbouwers die sinds mensenheugenis Bazel en omstreken bewoonden, verdeelden hun parochie in een aantal wijken. Deze wijken werden afgebakend door natuurlijke grenzen (bijvoorbeeld waterloopjes) en door straten. De namen van de wijken werden afgeleid van de geschiedenis of de bodemgesteldheid van dat specifieke stuk land. Al deze verschillende wijken vinden we terug op een kaart van Adriaan van der Haegen uit 1637- 1638 en op een kaart van Boudewijn Speelman uit 1688. Een van de wijken op deze kaarten heet ‘De Teerling’. Ze werd begrensd door de Kerkstraat, de Oud- Steengelaagstraat, de Doornstraat (nu: Sint- Pietersdoornstraat) en de Kinderstraat. De naam is afgeleid van de vorm van de wijk, die met een beetje fantasie redelijk vierkant was.[1] Een teerling is immers een dobbelsteen of een kubus, waarvan elke zijde bestaat uit een vierkant.

In de vroege middeleeuwen was Bazel gedeeltelijk afhankelijk van de Graaf van Vlaanderen. De rest van het grondgebied was verdeeld in negen heerlijkheden en een aantal lenen. Een heerlijkheid bestond uit gronden, die door de Graaf van Vlaanderen in leen gegeven werden aan een leenman. Deze leenman kreeg dan bepaalde rechten over de gronden en was er ‘heer’. In ruil moest hij trouw zweren aan de Graaf en een aantal verplichtingen nakomen. De heer kon op zijn beurt ook weer gronden in leen geven. Bijgevolg stonden er verschillende kastelen op het grondgebied van Bazel (één voor elke heerlijkheid). Eén van deze heerlijkheden was de ‘heerlijkheid Barsele’ (Barsele werd later verbasterd tot Bazel). Wanneer de Graaf dit vroeg, moest de heer van Barsele bereid zijn om hem

1 Maris A., *Bazel in Waas. Land, volk en kerk.*, Bazel, 1976, p. 15- 17.

Wist je datje...

In de vroege middeleeuwen was Bazel gedeeltelijk afhankelijk van de Graaf van Vlaanderen. De rest van het grondgebied was verdeeld in negen heerlijkheden en een aantal lenen. Een heerlijkheid bestond uit gronden, die door de Graaf van Vlaanderen in leen gegeven werden aan een leenman. Deze leenman kreeg dan bepaalde rechten over de gronden en was er 'heer'. In ruil moest hij trouw zweren aan de Graaf en een aantal verplichtingen nakomen. De heer kon op zijn beurt ook weer gronden in leen geven.

in de strijd te volgen. Dit moest hij doen op eigen kosten en voorzien van harnas en paard. Ook zijn schildknaap moest hij zelf betalen en deze moest hij eveneens voorzien van harnas en paard. De heer van Barsele was dus een ridder en de wijk 'de Teerling' hoorde bij zijn heerlijkheid.[2]

De Teerlinckhoeve (of haar voorloper) vinden we al terug op de kaart van Ferraris (1771- 1778). Op het erf bevonden zich toen drie bouwvolumes. In 1981 stonden op de site nog gebouwen uit de 19de eeuw, waarvan in de achtergevel van het woonhuis nog sporen van een oudere kern te zien waren. De kapspant van de grote dwarsschuur was zelfs heel precies gedateerd op april 1811.[3]

Vandaag zijn alle gebouwen op het erf nieuwbouw. Boer Jan en zijn vrouw verzorgen er met veel liefde de varkens in hun varkensbedrijf.

2 Op. Cit., p. 27- 29.
3 http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/17633 op 20/05/2011.

Ter Paddepoele

Maldegem

luchtfoto Ter Paddepoele

Stalgevels langs de Rokalseidestraat

De naam Ter Paddepoele werd in 2003 door de familie Huyghe - D'Hondt aan hun hoeve gegeven. Zij haalden hun inspiratie bij het Paddepoelebos, dat achter de hoeve gelegen is. Verder grenzen ook nog een Paddepoelestraat en een Paddepoeleweg aan de Rokalseidestraat, waar de hoeve gesitueerd is. De naam is dus erg populair in de omgeving. Maar waar ligt zijn oorsprong?

Aan het begin van de 13de eeuw bestond er al een Hof ten Paddepoele, dat gelegen was ten noordwesten van Maldegem. Het was waarschijnlijk één van de oudste ontginningshoeven van de streek en de hele omgeving errond werd aangeduid als 'Paddepoele'. Het hof is duidelijk te zien op de kaart van het Brugse Vrije uit de tweede helft van de 16de eeuw en bevond zich 1 à 2 km ten westen van de huidige hoeve Ter Paddepoele.

Een verklaring voor de herkomst van deze bijzondere naam brengt ons bij de stichters van de abdij van Zoetendale. Deze abdij bevond zich ten noordwesten van het historische Hof ten Paddepoele, op de grens van Oost- en West-Vlaanderen en op de grens van drie gemeenten (Maldegem, Middelburg en Moerkerke). Ze werd in 1215 opgericht door de adellijke familie van Poele, en in sommige bronnen werd naar het gebied verwezen als 'Poele' in plaats van Paddepoele. Het is dus zeer waarschijnlijk dat de site genoemd werd naar de stichters van de abdij van Zoetendale. Het voorzetsel 'padde-' zou kunnen verwijzen naar de aanwezigheid van een grote paddenpopulatie. In de 16de eeuw vermeldden de bronnen immers een Paddepoelemeers, wat duidt op een drassig gebied.[1]

1 Van Mingroot Erik, *De abdij van Zoetendale te Maldegem (1215 – 1584).*, Maldegem, 1983, p. 22- 24.

De abdij stond in voor de ontginning van de streek en werkte mee aan de inpoldering en afwatering van het poldergebied. Zij was ook eigenaar van verschillende landbouwuitbatingen in de omgeving. De kloostergemeenschap werd opgeheven in 1584 en al haar bezittingen gingen over naar het Jezuïetencollege van Brugge.[2]

Een deel van de huidige hoeve Ter Paddepoele dateert van de late 19de eeuw. Alle gebouwen op de site werden echter grondig verbouwd, waardoor er quasi geen originele elementen zijn overgebleven. Vandaag baten Marc en Lut er een modern melkvee- en schapenbedrijf uit met 100 melkkoeien en 140 schapen.

Dames voor het oorspronkelijke woonhuis. Overgrootmoeder van Marc (links), samen met haar vriendin.

Foto's uit de oude doos.

2 Met dank aan de heer Walter Notteboom van de Heemkundige Kring Het Ambacht van Maldegem voor de historische informatie.

Verhofstede fruitsappen

Eksaarde – Lokeren

De gebouwen van Verhofstede fruitsappen of hoeve Het Leen werden gebouwd in 1945. Zoals de naam al doet vermoeden, is ook de straat waaraan ze gelegen is (Nieuwe Baan) van vrij recente datum. In de 18de eeuw bevonden zich op deze plek enkel akkers.

De hoeve heeft echter een naam gekregen die een sterke band met het verleden van Eksaarde smeedt. De oudste vermelding van het dorp dateert uit de eerste helft van de 13de eeuw, maar het bestond al langer. De vroegste gekende eigenaar van de heerlijkheid was de familie van Herzele in de 12de eeuw. De naam Eksaarde zou verwijzen naar 'een weide of weiland waar eksters komen'.[1] Tot 1795 was de heerlijkheid in handen van verschillende adellijke geslachten (oa familie van Vaernewyck, familie de Gruutere en familie de Kerckhove).

1 Audenaert Norbert, Van Campenhout Nico, Over de geschiedenis van Eksaarde., Lokeren, 1998, p. 11.

De eigenaars van de hoeve haalden hun inspiratie voor de naam ‘Het Leen’ van kadasterplannen. Deze naam zou verwijzen naar gronden in de omgeving, die in leen werden gegeven door de kasteelheer van Eksaarde. De vroegere aanwezigheid van een kasteel op het grondgebied van Eksaarde leeft verder in de straatnaam van één van de belangrijke straten van het dorp, namelijk de Kasteeldreef.

Bijen hebben een onschatbare waarde in de fruitboomgaard.

Krieken, zorgzaam met de hand geplukt.

De voorloper van dit kasteel werd kort na 1200 gebouwd in opdracht van Clarisse van Herzele. Waarschijnlijk verving deze stenen versterking een oudere constructie uit hout. Met het verstrijken van de eeuwen werd het kasteel steeds verder uitgebouwd, tot er in de 17de eeuw een indrukwekkende waterburcht stond. De eigenaars gebruikten het echter steeds minder als verblijfplaats, en het kasteel raakte steeds meer in verval. Uiteindelijk werd het gesloopt in 1734[2], maar dankzij de naam van de hoeve Het Leen leeft de geschiedenis van deze waterburcht tot vandaag verder.

2 Op. Cit., p. 29.

Wambashoeve

Onkerzele-Geraardsbergen

De Wambashoeve straalt ook vandaag nog een grandeur uit van lang vervlogen tijden. Ze werd in het verleden ook wel Hof te Wambeze, Hof te Wambas en Hof van St-Marten genoemd.[1] Er bestaat geen zekerheid over de herkomst van de eerste naam, maar een mogelijkheid stelt dat hij afgeleid is van het meers van Wambach (een meers is een hooiland, dat laaggelegen is en zich bevindt langs een waterloop). Dit meers behoorde tot de eigendommen van de abdij van Geraardsbergen in Onkerzele.[2]

De oorsprong van de tweede naam is wel te achterhalen. In 1149 schonk bisschop Nicolaas van Kamerrijk de kerk van Onkerzele aan de abdij van Geraardsbergen. Deze kerk was toegewijd aan de Heilige Martinus. De kouter tussen de kerk en het nabijgelegen Hof ten Broecke heette St-Martensveld, en de hofstede die in opdracht van de abdij in de omgeving gebouwd werd, kreeg de naam St-Martenshof. Er zijn echter geen sporen die teruggaan tot de precieze oorsprong van dit hof. Vanaf de 17de eeuw werd er in de archiefdocumenten steeds gesproken van het Hof van Wambeze.

In de bovendorpel van de deur staat het jaartal 1641, toen de hoeve gepacht werd door Jan Heyman. Een van zijn opvolgers in de tweede helft van de 17de eeuw was Jenne Rollier. Zij nam de pacht over nadat ze tweemaal weduwe was geworden. In deze hoedanigheid was ze de melkboerin van de abdij, en voorzag ze de studenten van het St-Adriaanscollege van ‘soete melck en botermelck’. Doorheen haar

De oude koestaldeur bestaat uit twee delen, een boven en een onderdeur. De bovendeur werd vroeger opengezet om te verluchten en te verlichten. Door de onderdeur toe te houden, konden geen dieren binnen of buiten. Stro werd binnenin gebruikt als grondbedekking. Door de onderste deur toe te houden, waaide het bij harde wind niet weg.

1 De Longie Bea, D’Huyvetter Clio, Eeman Michèle, *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Provincie Oost- Vlaanderen. Arrondissement Aalst. 5N1 (A- G).*, Brussel en Gent, 1978.

2 Met dank aan de heer Marc Van Trimpont van de Heemkundige Kring Gerardimontium.

De Wambashoeve.

geschiedenis had de Wambashoeve soms zwaar te lijden onder het oorlogsgeweld in de streek. In 1762- ’63 werden grote delen van de hoeve heropgebouwd, waarbij gebruik gemaakt werd van ‘kareelsteen’ (baksteen) en arduin.[3]

Dat de hoeve eigendom was van een rijke Benedictijnenabdij is duidelijk te zien aan haar indrukwekkende uitstraling. De sociale status van de eigenaar weerspiegelde zich immers in de uitwerking van zijn eigendommen. De hoeve bestaat uit vier vleugels rondom een centrale binnenplaats. Dit type van hoeves wordt een vierkanthoeve genoemd. Je betreedt de centrale binnenplaats via een poortgebouw, met aan de linker- en de rechterzijde stallen of een wagenschuur. Loodrecht op de weg bevindt zich het woonhuis. Een vierkanthoeve bood verschillende voordelen. Door de gebouwen zo te plaatsen, was het geheel beter te verdedigen. Bovendien was een dergelijke opstelling erg praktisch bij de uitbating van een landbouwbedrijf.[4]

Sinds het einde van de 18de eeuw ligt ze als een stipje tussen de akkers. Op de kaart van Ferraris is de vierkanthoeve duidelijk terug te vinden, met de naam die tot vandaag de tand des tijds heeft doorstaan. De Wambashoeve werd omgeven door een moestuin en een boomgaard, en grensde aan een veldweg. Verder naar het oosten bevond zich een vijver, en het grote Raspaillebos. Hoewel de Wambashoeve erg geïsoleerd lag, behoorde ze ook toen al tot de parochie Onkerzele. Toen deze kaart vervaardigd werd, was de pachter Pieter Joannes de Vulder.

Vandaag baat Pascal er een gemengt landbouwbedrijf uit met melkvee, vleesvee en akkerbouw. Daarnaast deelt hij de pracht van zijn historische hoeve graag met iedereen die ervoor openstaat want je kan bij hem ook terecht voor hoevetoerisme. Om de natuur terug een kans te geven en om het typische streeklandschap te behouden, werden er bovendien houtkanten en een poel aangelegd, en benadrukken knotbomen de bijzondere sfeer van het landschap van de Vlaamse Ardennen.

---

3 Soens E., *De abdij van Sint-Adriaan te Geeraards-bergen: haar pachthoven en molens.*, Aalst, 1914, p. 116- 122.
4 Laenen Marc, *Inleiding tot landelijke architectuur in Vlaanderen.*, s.l., 2007, p. 7.

DEFTINGHE
NEDER BOULAER
ONCKERZELE
GOEFFERDINGHE
GHEERAERDSBERGHE
OU
GRAMMONT
SARLARDINGHEM
OVERBOULAER
C O M T E
ACCRENE S.GERION
ACCRENE S.MARTIN
DE LESSINNES ET DE FLOBECQ
CHATELLE

NGI-Ferrariskaartblad 50 – Grammont

LEGENDE | LÉGENDE

- Open akkerland / Terrains de culture
- Heggenlandschap / Champs entouré de haie
- Wijngaard / Vignoble
- Weiland / Pâturages
- Meersen met afwateringsgrachten / Prairies humides drainées
- Moerassig weiland (moeren) / Prés marécageux
- Moeras / Marécages
- Schorren / Schorres
- Heide / Bruyères
- Duinen op heide / Dunes fixes
- Duinen aan zee / Dunes maritimes
- Rotsen / Rochers
- Bos met kreupelhout / Bois avec sous-bois
- Bos met hoogstam / Bois de haute futaie
- Dennenbossen / Bois de conifères
- Boomgaarden / Vergers
- Moestuinen / Jardins potagers
- Park / Parc
- Agglomeratie / Agglomération
- Huizen met parochienummer / Maisons avec numéro de paroisse
- Omwalde hoeve / Ferme fortifiée
- Kerk / Église
- Kapel / Chapelle
- Kruis / Croix
- Molen in steen / Moulin à vent (maçonnerie)
- Molen in hout / Moulin à vent (charpente)
- Watermolen / Moulin à eau
- Brug in steen / Pont en maçonnerie
- Brug in hout / Pont en charpente
- Sluis / Écluse
- Groeven / Carrières
- Steenkoolgroeven / Houillères
- Laagoven / Bas fourneau
- Onverharde weg / Chemin
- Onverharde weg met hagen / Chemin bordé de haies
- Onverharde weg met bomen / Chemin bordé d'arbres
- Steenweg / Chaussée
- Steenweg met bomen / Chemins bordés d'arbres
- Voetwegel of wegel / Sentier
- Holle wegen / Chemins creux
- Holle wegen met bomen / Chemins creux bordés d'arbres
- Vesten / Remparts
- Dijken / Digues
- Rivieren met stroomrichtingaanduiding / Rivières avec indication du sens de courant
- Kanalen / Canal
- Slagveld / Bataille
- Licht treffen / Combat
- Galg / Gibet
- Galgenveld / Champ de justice
- Wip / Perche de tir à l'arc
- Relief / Relief
- Grens Brabant (geel) / Limite du Brabant (jaune)
- Grens Vlaanderen (groen) / Limite de la Flandre (vert)
- Grens Mechelen (rood) / Limite de Malines (rouge)
- Grens Namen (fel geel) / Limite de Namur (jaune vif)
- Grens Luik (grijs) / Limite de Liège (gris)
- Grens Holland (oranje) / Limite de la Hollande (orange)
- Grens Frankrijk (blauw) / Limite de la France (bleu)
- Grens Henegouwen (rood) / Limite du Hainaut (rouge)
- Keizerlijk domein / À sa majesté
- Stad / Ville
- Dorp / Village
- Gehucht / Hameau

Bibliografie

Audenaert Norbert, Van Campenhout Nico, *Over de geschiedenis van Eksaarde.*, Lokeren, 1998.

Balthau Eric, *Archeologische inventaris Vlaanderen; Band III. Laarne.*, Gent, 1984.

Broeckaert Jan, De Potter Frans, *Geschiedenis van de gemeenten der Provincie Oost- Vlaanderen. Derde reeks. Arrondissement Sint- Niklaas. Bazel, Belsele, Beveren, Burcht, Daknam, Doel.*, Gent, 1877.

Broeckaert Jan, De Potter Frans, *Geschiedenis van de gemeenten der Provincie Oost- Vlaanderen. Eerste reeks. Arrondissement Gent. Derde deel. Gaver, Gentbrugge, Gontrode, Gijzenzele, Gottem, Grammene, Hansbeke, Heusden, Knesselare, St-Martens-Laathem, Landegem, Landskouter.*, Gent, 1864- 1870.

Broeckaert Jan, De Potter Frans, *Geschiedenis van de gemeenten der Provincie Oost- Vlaanderen. Eerste reeks. Arrondissement Gent. Eerste deel. Aalter, Afsnee, Asper, Astene, Baaigem, Bachte-Maria-Leerne, Balegem, Bellem, Bottelare, St-Denijs-Westrem, Destelbergen, Desteldonk.*, Gent, 1864- 1870.

Broeckaert Jan, De Potter Frans, *Geschiedenis van de gemeenten der Provincie Oost- Vlaanderen. Eerste reeks. Arrondissement Gent. Vijfde deel. Merelbeke, Merendre, Moerbeke, Moortzele, Munte, Nazareth, Nevele.*, Gent, 1864- 1870.

Cleppe Jacques, De Lust Robert, Schoonackers Marc, Van Bastelaere Gilbert, Van de Woestijne Steven, *Het Meetjesland natuurlijk.*, Eeklo, 1995.

De Dijn Rosine, Himmer Siegfried, *De mooiste boerderijen in Vlaanderen en Wallonië.*, Leuven, 2003.

De Groodt A., De Groodt F., *De oude hoeven in het land van Waas.*, Antwerpen, 1955.

Delmelle Joseph, *Lessines et sa région.*, s.l., 1966.

De Preester Eric, *Zingem in beeld.*, Zingem, 1994.

De Ruyck D., Kintaert H., Schelstraete C., *Het einde van de onveranderlijkheid. Arbeid, bezit en woonomstandigheden in het Land van Nevele tijdens de 17de en de 18de eeuw.*, Nevele, 1986.

De Vuyst Maurits, *Zele zoals vroeger.*, s.l., 1981.

Dewaele Steven, *Bakovens. Een typologische studie.*, s.l., s.d.

Dierickx M., *Geschiedenis van Zingem.*, Antwerpen, 1960.

Emmery Rien, *Burchten, boerderijen en beluiken. Een sociale geschiedenis van wonen in Vlaanderen.*, Open Monumentendag 2007.

Gelaude Frank, *Kenmerken van een nederzetting of woonplaats.*, Open Monumentendag 2007.

Janssens M., *Bazel in 't zoete Waesland.*, Leuven, 1948.

Kerckhaert Noël, *Oude Oost- Vlaamse hoeven. Deel 1.*, Gent, 1977.

Laenen Marc, *Inleiding tot landelijke architectuur in Vlaanderen.*, Open Monumentendag 2007.

Lambrecht Thijs, *Een grote hoeve in een klein dorp. Relaties van arbeid en pacht op het Vlaamse platteland tijdens de 18de eeuw.*, Gent, 2002.

Lesneucq-Jouret T., *Histoire de la ville de Lessines.*, Brussel, 1982.

Luyten Sarah, *Boerderijen in Vlaanderen. Geografische situering en materiaalgebruik.*, Open Monumentendag 2010.

Maris A., *Bazel in Waas. Land, volk en kerk.*, Bazel, 1976.

Michem Frans, *Zele en zijn geschiedenis.*, Amsterdam, Antwerpen, Brussel, 1957.

Segers Yves, *Dragers van het platteland: boerderijen met een verleden.*, Open Monumentendag 2008.

Soens E., *De abdij van Sint- Adriaan te Geeraardsbergen: haar pachthoven en molens.*, Aalst, 1914.

Staes Honoré, *Schets eener geschiedenis van de gemeenten Zele.*, Gent, 1883.

Trefois Clement, *Landelijke architectuur.*, Sint- Niklaas, 1978.

Trefois Clement, *Oude hoeven in Vlaanderen.*, Brussel, 1977.

Trefois Clement, *Van vakwerk tot baksteenbouw.*, Sint- Niklaas, 1979.

Van Asberghof tot Zandvoorthoeve. Hoevenamen in de Zuiderkempen., Vorselaar, 1992.

Van d'Akkere tot Zandberghoeve. Hoevenamen in de Kempen., Vorselaar, 1994.

Van Durme Luc, *Plaatsnamen te Zottegem en Strijpen.*, Zottegem, 1999.

Van Durme Luc, *Toponymie van Velzeke- Ruddershove en Bochoute.*, Gent, 1986- 1991.

Van Mingroot Eric, *Teloorgang en afschaffing (1584) van de abdij van Zoetendale te Maldegem.*, Leuven, 1979.

Wauters Ewald, *Hedendaagse hoevegebouwen: Driving Forces.*, s.l., 2006.

Weyns Jozef, *Vlaamse hoeven. Vorm en sfeer.*, Lier, 1967.

Bedrijven

contactgegevens

www.pierlepein.be

» **A LA FRONTIÈRE**
familie Lion
Kloosterstraat 11
7863 Ghoy (Lessen)

» **BACHTEN 'T KLOOSTERHOF**
familie Mouton
Zwagershullestraat 26
9881 Bellem (Aalter)

» **DE KAASHOEVE**
familie Faignaert
Stechelmandries 3
9660 Everbeek (Brakel)

» **DE VALLEIHOEVE**
familie Devaere
Rooigemstraat 15
9750 Huise (Zingem)

» **DE VIERHOEKHOEVE**
familie De Sutter
Brielstraat 71
9860 Gijzenzele (Oosterzele)

» **GODERICK MEUNINCK**
Graaf van Hoornestraat 67
9850 Nevele

» GOED TEN BROECKE
familie Cocquyt
Meerskant 4
9800 Meigem (Deinze)

» HOF TEN HENNE
familie Buydens
Hoogstraat 106
9470 Iddergem (Denderleeuw)

» HOF TER ZICKELE
familie Moyaert
Beenstraat 41
9810 Nazareth

» HOEVE 'T ALKEVELD
familie Steenhuyse
Steenbekestraat 6a
9620 Velzeke (Zottegem)

» KRUIDEN CLAUS
familie Claus
Beerstraat 1
9770 Kruishoutem

» LINDENHOEVE
familie Van Hoey
Gentstraat 54
9111 Belsele (Sint-Niklaas)

» TEERLINCKHOEVE
familie Tindemans
Kinderstraat 6
9150 Bazel (Kruibeke)

» TER PADDEPOELE
familie Huyghe
Rokalseidestraat 18
9990 Maldegem

» 'T EIKENHOF
familie Vervaet
Eekstraat 218
9160 Lokeren

» 'T KATTENHEYE
familie Raman
Lagen Heirweg 9
9270 Laarne

» 'T LEENHOF
familie De Maesschalck
Wezepoelstraat 162
9240 Zele

» VERHOFSTEDE
familie Verhofstede
Nieuwe Baan 15
9160 Eksaarde (Lokeren)

» WAMBASHOEVE
familie Devos
Brusselsestraat 10
9500 Onkerzele (Geraardsbergen)

neuzen in het rijke verleden van de Pierlepeinboerderij

In het kader van het Oost-Vlaamse plattelandsproject 'Kwaliteitsvolle landbouw- en plattelandseducatie en -communicatie in Oost-Vlaanderen' werkte het Centrum voor Agrarische Geschiedenis (CAG) in samenwerking met de Provinciale Landbouwkamer voor Oost-Vlaanderen (PLBK) aan een inhoudelijke uitdieping van de historische achtergrond van de boerderijen binnen het Pierlepeinnetwerk.

CAG
Centrum Agrarische Geschiedenis

www.cagnet.be

Pierlepein
de wereld van ...

www.pierlepein.be

Vlaamse overheid

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland

Provinciale Landbouwkamer
Provincie Oost-Vlaanderen